

Dominik Szczepański

"Partie lewicy i centrolewicy w polskim systemie partyjnym: aktywność SLD, PSL i UP na polskiej scenie politycznej", Dominik Sieklucki, Kraków 2006 : [recenzja]

Polityka i Społeczeństwo nr 6, 156-160

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dominik Szczepański

**DOMINIK SIEKLUCKI: *PARTIE LEWICY
I CENTROLEWICY W POLSKIM SYSTEMIE
PARTYJNYM: AKTYWNOŚĆ SLD, PSL I UP
NA POLSKIEJ SCENIE POLITYCZNEJ***
WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO,
KRAKÓW 2006, 206 SS.

Rok 1989 przyniósł cezurę nie tylko w skali najnowszej historii Polski. Przemiany polityczne, zapoczątkowane obradami „Okrągłego Stołu” od 6 lutego do 5 kwietnia 1989 r., stworzyły podwaliny pod budowę nowego ustroju. Ważnym wydarzeniem w dziejach III Rzeczypospolitej były pierwsze wolne wybory 4 czerwca 1989 r. Przemiany, jakie dokonały się w tym okresie, spowodowały, że znowelizowano konstytucję 29 grudnia 1989 r., gwarantując konstytucyjne podstawy swobodnego tworzenia się partii politycznych. Ewolucji uległy także cele tychże partii. Ze znowelizowanej konstytucji usunięto nazwy Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego, Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Stronnictwo Demokratyczne i Zjednoczone Stronnictwo Ludowe. Szczegółowe decyzje w tej sprawie zapadły na ostatnim XI Zjeździe PZPR (29–30 stycznia 1990 r.), który decyzją delegatów podjął uchwałę o rozwiązaniu partii i następnego dnia powołał nową pod nazwą: Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej. W podobne wydarzenia obfitował Kongres ZSL, który w ostatnich dniach listopada 1989 r. dokonał reorientacji i przemianował się na Polskie Stronnictwo Ludowe „Odrodzenie”.

Wspomniane wyżej wydarzenia przyczyniły się do powstania na polskiej scenie politycznej wielu ugrupowań i partii, które w większym lub mniejszym stopniu stały się podstawą do budowania zrębów nowej rzeczywistości.

Dominik Sieklucki w swojej monografii pt. *Partie lewicy i centrolewicy w polskim systemie partyjnym: aktywność SLD, PSL i UP na*

polskiej scenie politycznej koncentruje się na powstaniu i współpracy partii o orientacji lewicowej i centrolewicowej, mianowicie na Sojuszu Lewicy Demokratycznej, Polskim Stronnictwie Ludowym i Unii Pracy. Recenzowana rozprawa stanowi próbę całościowego ujęcia i analizy problematyki wzajemnych stosunków pomiędzy tymi ugrupowaniami oraz ukazania ich miejsca i roli w polskim systemie partyjnym. Wskazanie przez Autora cezury czasowej lat 1989–2005 dotyka bowiem materii ściśle związanej z powstaniem i aktywnym rozwojem partii oraz dotyczy najważniejszych problemów, z którymi borykały się te ugrupowania.

Struktura pracy jest zwarta i logiczna, ujęta chronologicznie i problemowo. Książka składa się z siedmiu rozdziałów, omawiających poszczególne etapy funkcjonowania SLD–PSL i UP. Rozdział pierwszy dotyczy powstania, działalności i miejsca w życiu politycznym Socjaldemokracji Rzeczypospolitej Polskiej, Polskiego Stronnictwa Ludowego i Unii Pracy. Podstawą teoretyczną rozważań Autora stały się przekształcenia w ruchu ludowym, w wyniku których doszło do utworzenia PSL. Poruszona została także problematyka wyborów samorządowych i prezydenckich 1990 r. (s. 17–20), zwłaszcza sposób prowadzenia kampanii, która w ocenie Autora nie wpłynęła pozytywnie na końcowy rezultat. Przed nadchodzącymi wyborami parlamentarnymi doszło do zawiązania sojuszu wyborczego, którego głównymi inicjatorami byli Aleksander Kwaśniewski i Włodzimierz Cimoszewicz – autorzy apelu „Tak dalej być nie może” (s. 20), w efekcie którego powołano Sojusz Lewicy Demokratycznej. Wyniki wyborów zarówno dla Sojuszu, jak i ludowców okazały się zaskoczeniem, i to nie tylko dla ich przywódców (s. 22).

W drugim rozdziale pracy uwagę Autora przykuło funkcjonowanie koalicji SLD–PSL w latach 1993–1997. Wiele uwagi poświęcono negocjacom koalicyjnym, które doprowadziły do zawiązania koalicji rządowej i parlamentarnej oraz desygnowania po raz kolejny na urząd premiera RP Waldemara Pawlaka (s. 34). Analizie poddano funkcjonowanie Rady Ministrów w czasie sprawowania rządów Pawlaka oraz przedstawiono powody, dla których premier ten w wyniku sporów koalicyjnych, a także kryzysów personalnych przestał pełnić powierzone mu obowiązki. Na jego miejsce w marcu 1995 r. L. Wałęsa powołał Józefa Oleksego (s. 54–55). Niestety, według polityków lewicy również ten premier nie spełnił oczekiwań i w związku z pojawieniem się zarzutów stawianych premierowi przez Prokuraturę Wojskową Oleksy podał się do dymisji, ustępując W. Cimoszewiczowi (s. 63). Scharak-

teryzowano stosunek Unii Pracy do koalicji SLD–PSL, która mimo iż nie weszła w skład tej koalicji, przyglądała się poczynaniom rządu (s. 74). Ostatni podrozdział poświęcono przekształceniom w klubach poselskich omawianych partii, które w głównej mierze dotyczyły spraw personalnych (s. 75).

W kolejnym, trzecim rozdziale pracy zaprezentowane zostało stanowisko SLD–PSL–UP jako partii pozostających w opozycji. Bowiem wybory parlamentarne 1997 r. stały się powodem odsunięcia od steru władzy koalicji rządowej z lat poprzednich. Jej miejsce zajęła nowa koalicja stworzona przez zwycięską AWS i UW (s. 82). Konsekwencją tych wyborów było dla SLD–PSL–UP stworzenie opozycji parlamentarnej. Był to także okres, w którym Sojusz Lewicy Demokratycznej został zgłoszony do rejestru sądowego jako partia polityczna. Pod aktem założycielskim 15 kwietnia 1999 r. podpisało się 27 z 32 osób tworzących koalicję organizacji (s. 87).

Rozdział czwarty poświęcony został relacjom pomiędzy SLD, PSL i UP w latach 2001–2005. Już w czasie wyborów prezydenckich 2000 r. UP zbliżyła się do SLD. Prowadzono wówczas rozmowy na temat utworzenia ewentualnej koalicji (s. 97). Wybory parlamentarne 2001 r. stały się poważnym sprawdzianem dla tych ugrupowań, które wystartowały wspólnie w koalicji pod hasłem „Przywróćmy normalność – wygrajmy przyszłość” (s. 99). W wyniku wygranych wyborów doszło do zawiązania kolejnej koalicji, w której pierwsze skrzypce grały SLD–UP–PSL. Równie istotną kwestią poruszoną przez Autora była destabilizacja w SLD, która doprowadziła do poważnego kryzysu wewnątrzpartyjnego, spowodowanego ogromnym spadkiem notowań w przeprowadzanych sondażach opinii publicznej (s. 118), i rezygnacji z urzędu premiera Leszka Millera (s. 121). Sytuacja ta niewątpliwie wpłynęła na udział SLD w kampanii wyborczej do Parlamentu Europejskiego w 2004 r. w Polsce oraz w wyborach parlamentarnych i prezydenckich w 2005 r. Część działaczy, występując z SLD, utworzyła własne ugrupowanie – Socjaldemokrację Polską, która wraz z Unią Pracy stworzyła koalicję wyborczą (s. 129). Pomimo niskich notowań wyborczych przed największymi problemami stało PSL, które nie miało pomysłu na przyciągnięcie do siebie elektoratu i odebranie głosów Samoobronie (s. 131).

Wybory prezydenckie i samorządowe zostały ukazane przez Autora w rozdziale piątym. Dokonał on analizy udziału SLD, PSL i UP w wyborach prezydenckich, poczynając od 1995 aż do 2005 r., i wyborów samorządowych 1992–2002. Istotą tegoż zagadnienia było zwrócenie

uwagi na prowadzoną przez omawiane ugrupowania polityczne kampanię wyborczą oraz zobrazowanie wyników wyborów i przedstawienie ich na tle pozostałych partii tworzących obraz polskiej sceny politycznej. Autor nie pominął także udziału SLD–UP–PSL w pracach nad reformą samorządu terytorialnego, której wejście w życie zapowiedziano na 1 stycznia 1999 r.

W następnym, szóstym rozdziale Autor opisał społeczne przesłanki współpracy pomiędzy SLD, PSL a UP, a także zaprezentował założenia ideowe, na które złożyły się zasady, wartości i instytucje polityczne, wizja ustroju społeczno-gospodarczego oraz udział Polski w procesie integracji z Unią Europejską. Niezwykle istotnym zagadnieniem poruszonym przez Autora były cechy społeczno-demograficzne elektoratu omawianych ugrupowań. Ze względu na samodzielny start Unii Pracy w wyborach 1993 r. Autor w głównej mierze zwrócił uwagę na SLD, którego elektorat już w pierwszych wyborach był heterogeniczny (s. 167), oraz na PSL. Ze względu na wyborców ze wsi lub mniejszych miasteczek elektorat PSL był bardzo homogeniczny. W przeważającej mierze byli to ludzie biedni bądź słabo wykształceni (s. 168). Dogłębnej analizie poddano również poglądy osób głosujących. Otrzymany wynik pozwolił Autorowi na postawienie tezy, że „charakterystyka oblicza ideowego poszczególnych partii oraz poglądów głosujących na nie osób wskazuje na różnice między SLD, PSL i UP” (s. 172).

Ostatni rozdział pracy dotyczy jednej z najważniejszych kwestii – określenia miejsca SLD, PSL i UP w polskim systemie partyjnym. By móc dokonać takiej oceny, Autor musiał przedstawić ewolucję polskiego systemu partyjnego, którego kluczowym, a zarazem najważniejszym momentem były wydarzenia z 1989 r. (s. 175). Przeprowadzona analiza poparta była głównie udziałem partii i ich wynikami w wyborach samorządowych, parlamentarnych i prezydenckich. Scharakteryzowano zarys struktury SLD, PSL i UP (s. 184–186) oraz członkostwo z uwzględnieniem kierunków ewolucji modelu partii. Za określeniem miejsca tych partii w polskim systemie partyjnym – zdaniem Autora – przemawia przede wszystkim najdłuższa żywotność na scenie politycznej (s. 190).

Rekapitułując, należy stwierdzić, że praca Dominika Siekluckiego jest ciekawą i interesującą lekturą. Jest dziełem o jasnej i przejrzystej konstrukcji. Autor zawarł najważniejsze stanowiska i postulaty poszczególnych partii politycznych, tych związanych, jak i niezwiązanych z tematem przewodnim pracy. Na szczególną uwagę zasługuje także bardzo bogata baza bibliograficzna zgromadzona przez Autora.

Monografia ta niewątpliwie różni się od pozycji pojawiających się na rynku wydawniczym z dwóch powodów. Po pierwsze, jest to pierwsza pozycja traktująca tak szeroko o współpracy i zależnościach ugrupowań lewicowych i centrolewicowych, a po drugie, wydane dotąd monografie dotyczą przede wszystkim myśli politycznej poszczególnych ugrupowań oraz ich udziału w wyborach. Ze względu na nowatorskie ujęcie poruszanej problematyki i duże walory poznawcze publikacja ta wydaje się ciekawą lekturą. Uważam, że zawarta w niej wiedza nie tylko przybliży czytelnikowi mniej lub szerzej znane fakty dotyczące współpracy pomiędzy SLD, PSL a UP, ale pozwoli także zrozumieć zależności i istotne kwestie programowe, które łączyły, a czasem w znaczny sposób różniły omawiane ugrupowania.